

τὸ ἄλογο στὸ ἵπποδρόμιο, χοροπηδᾷ ἔκτοτε ἢ ἀνθρωπίνη σοφία.

— Δὲν μὲ πείθεις, οὔτε σύ, οὔτε ὁ Σταγειρίτης σου. Καθ' ἑκάστην ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ἐνθουσιάζοντες καὶ τὰς ἐλαχίστας ὑπηρεσίας καὶ ἀποδίδοντας αὐτὰς προθυμότερα.

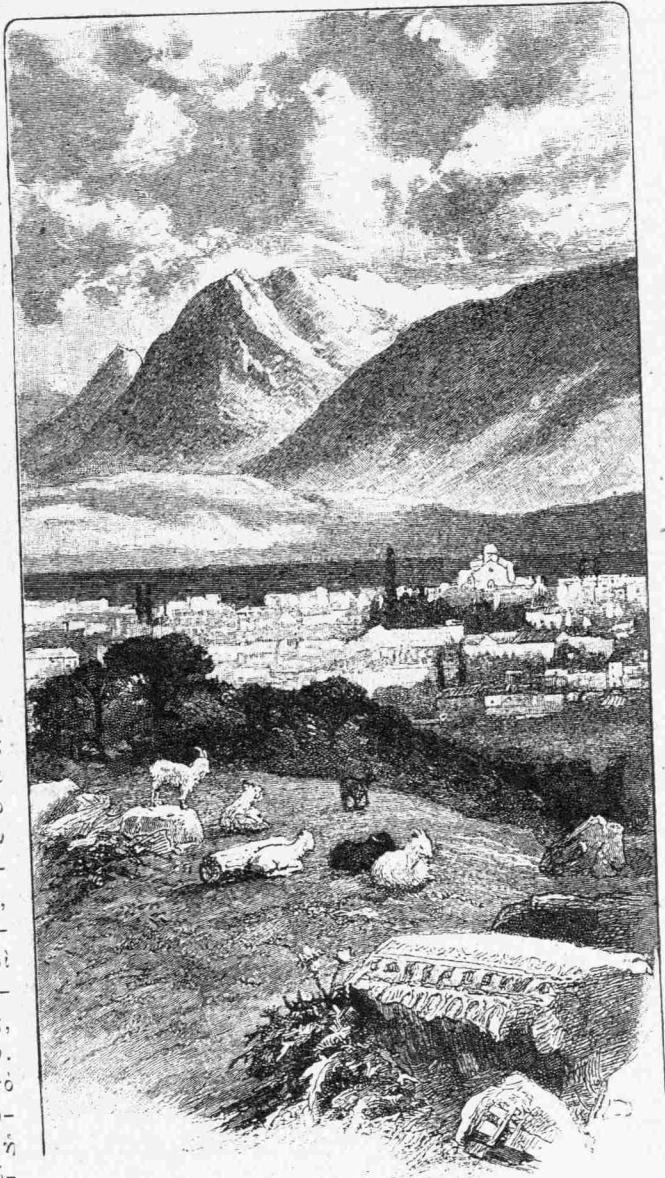
— Τὰς ἐλαχίστας μάλιστα, ὦ ἀπολογητὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀγαθότητος. Ποῖος λέγει ὄχι. Ἄλλ' αὐταὶ αἱ ὑπηρεσίαι δὲν δημιουργοῦν τὴν ὑποτέλειαν τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν σοὺ ἐξήγησα, διότι εἶναι εὐκόλον εἰς πάντα καὶ κατὰ πάσαν στιγμήν νὰ τὰς ἀποδώσῃ. Αὐταὶ ἀποδίδονται μάλιστα μετὰ μεγάλης σπουδῆς. Καὶ ἴσα ἴσα, αὐτὴ ἡ σπουδὴ, μὲ τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὁ ἄνθρωπος αὐτὰς τὰς μικρὰς εὐεργεσίας, ἔπρεπε νὰ σὲ κάμῃ νὰ ἐννοήσῃς τί βάρος εἶναι διὰ τὸν εὐεργετούμενον ἡ εὐεργεσία, καὶ μετὰ πόσης χαρᾶς σπεύδει νὰ τὸ ξεφορτωθῇ, ὅταν τοῦτο εἶναι εὐκόλον.

— Ἐγὼ συνήντησα τὰς ἐνδείξεις τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπὶ μικρῶν καὶ ἐπὶ σπουδαίων.

— Τὰς ἐνδείξεις τῆς, ὡς λέγεις, ἤμπορεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην ὅμως ποτέ. Καὶ ὅταν τὰς συνήντησες αὐτὰς τὰς ἐνδείξεις, ἀφεύκτως θὰ εἶχες ἄντικρὺ σου κανένα ὁ ὁποῖος ἐπιτηδεύετο εὐγνωμοσύνην, ἐπειδὴ ἀνέμενε συνέχειαν τῶν εὐεργεσιῶν. Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἡ εὐγνωμοσύνη εἶναι τὸ προσωπεῖον τῆς προσδοκίας, ἐκ φόβου μήπως κλεισθῇ ὁ ἀνοικτός λογαριασμός τῆς εὐεργεσίας ὅπως εἶπε κάποιος περὶ τῶν ἐμπόρων, ὅτι εἶναι τακτικοὶ εἰς τὰς πληρωμὰς τῶν ὄχι ἐξ αἰσθήματος δικαιοσύνης, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τοὺς κόψουν τὴν πίστωσιν. Βλέπεις, εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν, παίζει τὸ πρόσωπον τῆς καρδίας ἢ πονηρία τοῦ πνεύματος ἄλλ' αὐτὸ εἰς τὸ τέλος κουράζει καὶ ἡ κωμωδία παύει τὴν ἴδια στιγμήν, ὅπου θὰ παύσῃ τὸ συμφέρον¹.

— Ποτὲ λοιπὸν δὲν ὑπάρχει εὐγνωμοσύνη χωρὶς ὑστεροβουλίαν;

— Σοὺ τὸ εἶπα ἡ εὐεργεσία πληγώνει τὴν υπερφάνειαν τοῦ εὐεργετούμενου. Ὅταν εἶναι μικρὰ, τὸ τραῦμα θεραπεύεται διὰ τῆς ἀποδόσεως. Ὅταν ὅμως εἶναι μεγάλη καὶ ἐξοχος, ὅταν ἀνάγεται εἰς ὕψος θυσίας, ὅταν δημιουργῆς ἢ σώζῃς μίαν ὑπαρξίν, τότε ὁ εὐεργετούμενος μὴ δυνάμενος νὰ ἀποσείσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ὑποτέλειαν ταύτην, βλέπει διαρκῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ εὐεργέτου του ἕνα ὄχληρὸν δανειστὴν², ἕνα ἀφόρητον αὐθέντην. Καὶ μὲ ὄσην λεπτότητα καὶ ἂν προσπαθῆς, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ ἐνθυμῆται ὅτι τὸν εὐεργέτησες, ὅσον καὶ ἂν ἀρκῆσαι εἰς τὴν ἀγάπην του καὶ μόνην, καὶ εἰς

Κόρινθος καὶ Παρνασσός

τοῦτο θὰ τὴν πάθῃς, κακόμοιρε. Διότι μόνος ὁ εὐεργετῶν ὑφίσταται αὐτὸ τὸ παράδοξον δυστύχημα, νὰ ἐμπνέεται ὑπὸ ἀγάπης θερμῆς πρὸς τὸν εὐεργετούμενον, τῆς ὁποίας ἡ σφοδρότης εἶναι κατ' εὐθείαν ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν εὐεργετούμενον θὰ μισήσῃ πολὺ αὐτὸν τὸν αὐθέντην, ἔσο βέβαιος, θὰ εὖρη αἰτίαν ῥήξεως πρὸς αὐτόν καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς ῥήξεως θὰ εἶναι ἡ ἐνδοξὸς ἡμέρα τῆς προκηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας του. Ἐκτοτε τὸν ἔχεις ἐχθρὸν καὶ θὰ σοὺ πληρώσῃ μετὰ τόκου, δι' ὅσης βλάβης ἤμπορέσει, τὸ καλὸν ὅπου τοῦ ἔκαμες¹.

— Πιστεύω ὅτι κάτι καλὸ ἔκαμα καὶ ἐγὼ καμ-

¹ Maximes du duc de la Rochefoucault. CVIII «L'esprit ne saurait jouer longtemps le personnage du coeur».

² Ἀριστοτέλους, αὐτόθι «... Οἱ μὲν εὐεργετηθέντες ὀφείλουσι, τοῖς δὲ εὐεργέταις ὀφείλονται καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν δανείων οἱ ὀφείλοντες βούλονται μὴ εἶναι οἷς ὀφείλουσι...»

¹ La Rochefoucault. «Les hommes ne sont pas seulement sujets à perdre le souvenir des bienfaits; Ils haïssent même ceux qui les ont obligés. L'application à recompenser le bien leur paraît une servitude, à la quelle ils ont peine de se soumettre. Αὐτόθι XIV.